

san tannan — nimòrò 113
 zuluye kalo — san 1981
bp:24 - bamakò (mali)
 téléfòn: 22-21-04 CCP : 0155
 dòròmè 5
 kibarudilalaw kuntigi: amadu ganyi kanté

kibaru

a bë bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

fara nyògòn kan

Jamana kònò, bén misali ye fara nyògòn kan de ye. Ale de fana bë kow latèmènni nògòya mó gòw bolo. Mògò kelen, hakili kelen. Mògò caman, hakili caman.

O de kòsòn "UDPM" kòn-gèrè baralen y'a jira ko yèlèma ka don pariti bolofaraw la, walasa jamana denw bée ka ye jamana kunkow fò kènè kan

A baara daminèna komitew la. Olu mana yèlèma, se bë kè susèkisònw ani sèkisònw ni biroba yèrè ma. O yèlèmali baaraw ka kan ka kuncè san 1981 kònò, walasa pariti ka se ka taa nyè.

An'bè kelen kelen jò-yòrò b'a baara la; bawo, n'an'ye mógo juguw su-gandi k'u k'an nyémogòw ye, pariti tè b'a nò na; kow tè latèmèn a cogo la ; jamana tè baara.

an k'an kunna doniw fègènya

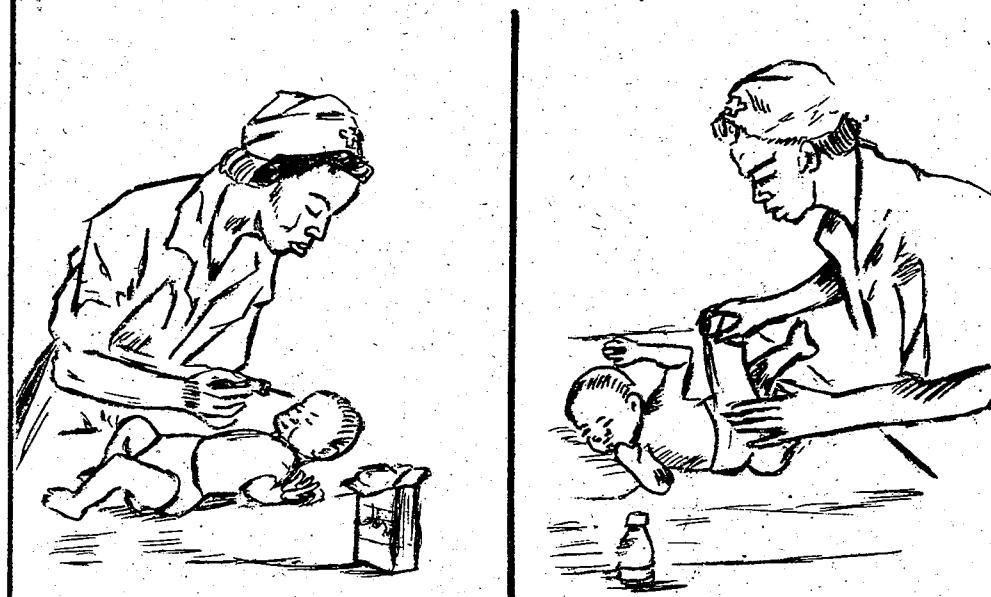
A bë fò ko n'i ye kalabanci su ye nankaraba kun, k'i k'a to yen, a b'a don yòrò dòn. O si-ratigè de la, an'bè yòrò min sisàn, mógo si man-kan tugun k'i yèrè kun-na doni girinya, k'i bë kònnyò la, wali den togò-da, wali fatuli sira kan.

Mali musow ka sariya nimòrò 3 nan ye kow bë fèsèfèsè, k'u lajè, k'u fègènya, k'u bén gèlèya

senkan ma. Nògòya minw donna kow la, olu nafa bë kunkotigèw yèrè de kan.

Nka, n'e mógo min m'a sariya kònòkow b'u sira fè, ni doni o doni sigira i kun, o y'i yèrè ka ko nyininèn ye. Hali n'o yèrè tè, mógo man kan ka fosi kè, n'i b'a dòn k'o nyògòn se t'i sigi nyògòn ye; bawo, kunkow la, mógòw b'u nyémada nyògòn ma, sanko musow.

bana ka surun mógo nògòlen

na ka tèmèn mógo jèlen kan

— kènèya jujòn ye saniya ye —

Sababu bë ko bée la, dinyè kònò. A bë hèrè n'a tana la cogo min na, a bë kènèya ni bana fana la o cogo kelen de la.

Bana sababu fòlò ye nògò ye. O de kòsòn a bë fò ko kènèya jujòn ye saniya

ye. A kèra cogo o cogo, bana ka surun mógo nògòlen la ka tèmèn mógo jèlen kan

Walasa aw k'o famuya, kibaru bénna kù-nafoniw lase aw ma, kalo o kalo, minw bòra lariwelikèlaw ka sèriwisida la, bamakò, walasa bée k'i janto i yèrè la.

amadu ganyi kante ka hakili jakabò kumaw**mògò bè don dò kòlònnin sen
k'a bila don dò minnògònин nyè**

N'balimaw, bamanankan ka gèlèn. Nka, bamanankan ka di. A kolow ka girin. A kònbò ka dun. A kòròw bè kènè kan. Olu famuyali ni bamanankan yèrè famuyali de bè da nyögòn ma. Bamanankan mènni n'a kòrbò dònni tè kelen ye

Wale minw bè ka kè sisan k'an ka kanw don da la, olu ye sini nyèsigi de ye. O walew ye jumèn ani jumèn ye?

A fòlò, o ye an ka kanw sèbènni n'u kalanni ye. A filanan o ye kunnafo niw fòli n'u sèbènni ye an ka kanw na, arajo mali la wali kibaru n'a nyögònna kònbò.

Mali kan sèbènnenw bèe lajèlen na, i fulakan o; i kòrbòròkan o; i kaadòkan o; i bozokan o; i burudamèkan o, bamanankan de fòbaga ka ca n'a bèe ye. O de kòsòn, balikukalan ni kibarukalan daminèna bamanankan fòlò la, ka sòrò ka se kan tòw ma.

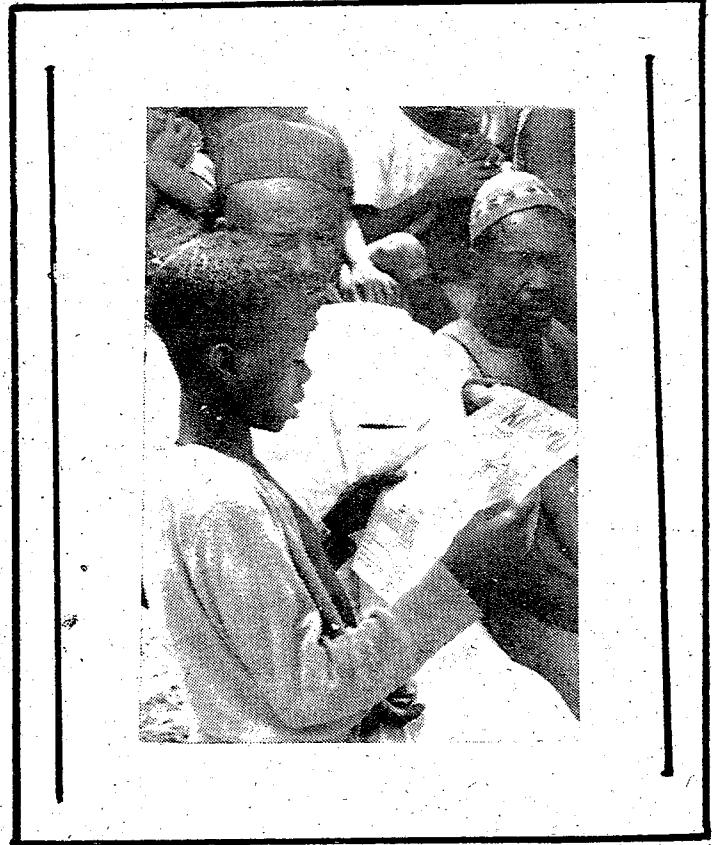
Ninu bèe fò kun ye mun ye? Walasa mógòw ka kow sigi cogo dòn nyögòn kan, walasa k'u minè ni sèbè ye. Mògò si tè sòn k'i sen don ko la, min ma nyèfò i ye. N'i y'a don yòrò n'a bò yòrò bèe dòn, k'a nafaw dòn, i sòrò ka di a la, bawo, nògò kisè kelen t'a fosi la i nyèna tugun.

An'ka kanw kunkòròtali n'u sèbènni n'u kalanni y'an'bèe lajèlen kunko de ye. Foroba baarakèlaw, kenyèrèyew amicikèlaw bèe damakakan a baara la, minu y'a daminè kabini tuma jan, olu b'a nafaw kan sisan. O nafaw ye mun ani mun ye? Lètèrè sèbèn; baara kalan ani yèrè kalan, kunkòròta kònò.

Minu bè k'u yèrè fisaya an'ka kanw fòli n'a sèbènni n'a kalanni ma, k'a d'a kan k'olu kalannen den nansarakàn na, olu b'an'kò. U b'an'kò ni furancè jan ye. Nka, walasa anw n'olu ka se ka nyögòn famuya don dò la, f'olu ka wili, k'u cèsiri, k'u ka kòlònnin sen k'a bila o don(minnogòn) nyè.

A kèra cogo o cogo, a man kan, mógò damadònnin ka mógò caman ka nyètaa lasumaya k'a sababu kè filankafoya ye. Ni farajè marabaga kòròw taara k'e mógò min dan, n'e ma kun i balima farafinw fana la, e tògò de ye ko mógò tununnen. N'a dun fòra ko don dò la, anw ka wili mógò tununnen bée lajèlen nyinin na, k'u bila sira jèlen kan an'ka taama bè sumuya, wali a bë jò yèrè.

An'bèe lajèlen taa yòrò ka jan cogo min na, a ka kan kabini sisan, bée kelen kelen k'i ka kòlònnin sen,

k'a bila don dò minnogenin nyè. N'an'ko bamanankan kòrò ka di, a diya yòrò dò de ye nin kuma kòròmaw n'a nyögòn naw ye.

Amadu GAGNY Kantè
Kibarudilalaw kuntigi
Bamako (Mali)

"unesco" ye "kibaru" kanubaga dòw ladiya ni arajo tan ni wòorò ani manyeto duuru ye

Kibaru kanubaga minw ye Arajo wali Manyeto sòrò u ka baara nyuman kòsòn, n'o ye kunnafoñi nafamaw sèbènni ye k'a ci kibaru ma tuma bée, olu ka kan ka dò fara u ka cèsiri kan. Minw ma fèn sòrò nyinan, olu ka kan ka wili k'u jò, wala-sa don dò la, u fana ka baara nyuman ka dòn.

A kèra cogo o cogo, "kibaru" kònòkow ka kan ka bò "kibaru" kanubagaw de yòrò.

A sigikun y'o yèrè de ye ; k'a d'a kan yèrè kalannaw kuma yòrò don. O kunnafo-niw la, duguw wali baaradaw kibaru yaw b'a la; miirinataw b'a la; hakili jakabò kumaw; laadilikanw; nsirinw; maanaw;

kuma kòròmaw ; ntèntènw ; poyiw ; duguw sigi cogow; banaw furakè cogo ani kunna-foni fèn o fèn sirilen bè sòrò ni hada-madenya sinsini na.

a' ye wòyò sènèkèla la

n'i y'a mèn i tògò ye gankaturu
i ntòròn fila ye dugu sòrò
n'i ko i nyogòn kamalenba tè
ka nyinè sènèkèlaw kò
i jamu ye kòndò faralen
i mana i labèn i ka lomaasaw la
i b'i miiri i balima kùlusi kolon donna la
i bòra ale de nun ma
i b'ale suma de la
mógo min mana i da i ka so sumalen kòndò
ka nyinè an balima cikèlaw kò
i nyinèna i jujò kò
i kèra fitiriwale ye fana
n'i k'i tè tasuma ta i tègè la
i nyè bè dò ka dushèn na
ni k'i ka balo
k'a sòrò i ma sènè kè
i b'i hakili to ci wara la
i bòra ale de la
i b'ale suma de la
n'i ko cikèla
i ko sènèkèla fana
n'i ko sènèkèla
i ko sèbèkèla fana
i ni ce samogòkè
i ni domigirinta

mamadu lamini hayidara
lakòlikaramogò
ncifinna.

kòmaa i ni tònyò

dinyè kèra tilesinin
bèe k'i jò yòrò
a kèra waraw tulon yòrò ye
si k'ale tè koron
ni min nyiminkara o tè se ka tinayè fo
n'o tè ale jò yòrò na fo.
ni min tè se ka kè
o tè se ka fo
o bè karaba ka kà
dò kan na kari o
bèe k'i jò yòrò
si k'ale tè koron
faantan ta kèra n'nyè b'a la,
hali n'i m'i filèli kè cogo dòn
bolo bè su i nyè la
ni min bilala nyè, o ko tògò
ko fana k'ale bolo tè nòròkò
o domi bà jòn kun ?
kòmogò tè
domi ka girim
finsiki t'a la
kan na kari
a mana ja t
ee! manu walasi
à tè hinè dòoni.

mamadu lamini hayidara
lakòlikaramogò
ncifinna.

— ka bò jiko ani kurankosèriwusida la —

Bamako, Awirili kalo tile 20 san 1981, Joliba jiginna fo ka se 0,44 m ma.

Kayi, Mè kalo tile 4 san 1981, Senegali ba jiginna fo ka se 0,30 m.

Nyinan, a jirala ko ji jiginni kôda ni san jan temènenw bée ta ye kelen ye; san 1945/46 ani san 1972/73, n'olu ye jaba sanw ye.

A kôlôsira fana ko nyinan ji jigin sifaya bë kë sinyè kelen, san kêmè o san kêmè. Ji donni ani sanji binni kôsòn Joliba sinji yôrô kan, n'o ye laginè ye, kunnafoni minw sôrôla jidon lahalya kan, olu filè :

-Bamakô, Joliba ye donni daminè kabini Mè kalo tile 7.

1). Joliba :

Bamakô : Zuluye kalo tile 3 san 1981; 0,70 m; san 1980; 0,50 m.

Kulukôrô : Zuwèn kalo tile 27 san 1981; 1,08 m; san 1980; 0,95 m

Moti : Zuwèn kalo tile 23 san 1981; 1,58 m; san 1980; 0,36 m

2). Senegali ba

Kayi : Zuwèn kalo tile 2 san 1981; 0,44 m; san 1980; 0,23 m.

Iariweli sèriwusida b'a laadi nògò bë bana wele

I yèrè ka kènèya kôsòn; i denw ani siginyô-gônw ka kènèya kôsòn, a ka kan, i k'i ka yôrô furan tuma bée.

Yôrô man a furan, k'u jè tewu, i bë nyaman cè k'a kë minèn dô kôno, k'o datugu kosèbè kérèfè.

Mun na minèn in ka kan ka datugu sanga ni waati bée ?

1°) Ka nyinèw; totow; jakumaw; wuluw; ani bagan wèrèw bali ka nyaman yèrèkè; ani ka dimogôw ni fènnymâma wèrèw bali ka sigi nyaman na.

2°) K'aw tanga bana caman ma; i n'a fô kôno-boli, nyèdimi, togötôgô-nin, kôno ani dusunyoron wali fôonô.

3°) Ka kasa toliw du-gan.

4°) K'aw ka kènèya jiidi, k'aw si kuntaala janya.

Musow! A ye nyaman kè minèn dô kôno, k'a datugu kosèbè.

bamanankan

Samanni Siginidenw

(Voyelles longues)

aa....baana.....riche
ee....feere.....vendre
èe....fèerè.....astuce
ii..kiimèli..evaluation
oo....boolo..un poisson
ôo.lôokô...parcimonieux
uu..juura.se recueillir
arajo.....radio
aran.....rang
asiporo.....aspro
baari.....lutte
baasi.....mal
babèlè.....gravier
dabolo.....situation
dabô.....sevrer
dabô.....débuter
jaba.....rouge
jaba.....oignon
jagaro.....aubergine
falamu.....bride
falân.....antre
falen.....germer
galôn.....galon
gan.....chaud
gara.....gare
hinè.....pitié
hujunu.....souci

nunna sginidenw

(voyelles nasales)

an.....kan.....sur
en.....gengen....clouer
èn.....gèn.....chasser
in.....gingin....hibou
on.....gongon....bidon
ôn.....gongôrô...pierre
un.....gun.....fle

kibaru kanubagaw kuma yòrò

nkolon kolonba

n teri,
i ka tigè n na hòrònya la, tigè-n-na bè hòròn faga.
ni tile ma bò cè dò la yan, dugu bè jè muso dò la yan.

n teri,
muso minnu ko k'olu tè furu cè wèrè ma, ni cè dafalen tè,
n teri,
n ye denmisèn ye sa, nk'e yèrè fana ye ne ka denmisèn ye,
olu bè sa musó gananya la, ten fu, bò fu, sa fu,
k'a masòrò, bunadama ni dafa ka jan,
i n'a fò, jègè jalan ni bajì.

cè k'a farikolo dakènyè, k'a cènyè,
k'a jòkun se, k'a nyègèn bèn a yèrè ma,
jankaro tè min bu n'a fasa la, a kolo n'a sèmè na,
janko, a joli sira n'a joli la,
k'a nafolotigiya, ni k'a fonisireya,
cè jòlen don, kan kelen tigi don,
a bè se a ka kulusi jala la, a sòn 'ka nyi,
sara ni danbe ka nyògòn sòr'a la,
ani a tè malo muso yé dalan na,
n teri,
n'e tun ye muso ye, i b'a fè, fòlen saba jumèn ka kè
cè dò la, yaasa n'e bè se ka furu o tigi ma ?

n teri,
i ka tigè n na hòrònya la, tigè-n-na bè hòròn faga.
ni tile ma bò cè dò la yan, dugu bè jè muso dò la yan.

n teri,
cè minnu ko k'olu tè muso wèrè furu, ni muso dafalen tè,
n teri,
n ye denmisèn ye sa, nka, e fana ye ne ka denmisèn ye,
olu bè sa cè gananya la, ten fu, bò fu, sa fu,
sabu, bunadama ni dafa ka jan, i n'a fò, diji ni jalaji.

muso k'a farikolo dakènyè,
i ko, jeli faamá ka muso fòlen,
jankaro tè min bu n'a fasa la, a kolo n'a sèmè na,
janko, a joli sira n'a joli la,
k'a fèngènyè fèenè,
k'a kundama se, ni k'a nyègèn bèn a yèrè ma,
a bè se a ka taafe bolo la, a sòn fana ka nyi,
jolimandiya ni sara ni danbe ka nyògòn sòr'a la,
a ka sòrò bugujòla ye, a kana sòrò bugumènèna ye,
an'a tè malo cè ye dalan kan,
n teri,
kòmi, e yèrè ma furu kè yèrè fòlò,
e b'a fè, fòlen naani jumèn ka kè muso dò la, yaasa
n'e b'o furu siri o kan kan ?

n teri,
nkolonkolonba ko ko mögò ka t'i nege la, o ka fisa mögò nege ka t'i la.
n teri,
ala k'an bée bolo-bèn nyuman ma,
n'o tè, ne m'a faamu, han.

Mahamadu Konta
Bamakò

ka bò zirakòrò

nsiirin : n y'a da cènin dò la, a
ba sara k'a to a ba sinamuso bolo.

ni ba sinamuso in ye to tobi, a bè
cènin ní a yèrè denw wele. a ko a
denw ma :

- a' y'a' tègè ko ji la, cènin k'a
tègè ko tulu la. min bolo mana ja
min nyè, o ka gèrè ka to dun.

mögò bée b'a dòn, mögò min bolo
mana ko ji la, o de bè ja tulutigi
ta nyè. tuma o tuma, a bè nin kè,
fo kòngò nana cènin sègèn.

don dò la, muso in ye cènin ti,
ko a ka yèlèn toro kan, ka mò bò,
k'u b'o dun. cènin yèlènna, ka toro
den bò, a y'o di a denw ma, ka
cènin to kòngò la.

muso in yèrè yèlènna toro kan.
toro sun kundama tè tèmè mètèrè 3
kan. nka, a ka ganiya juguya fè,
ala y'a to a ka masakelenya la, toro
in mòdonò bòra ka taa san fè ni
kilomètèrè 10 000 ye ni muso in ye.
a sara san fè yén. a denw kasira,
cènin yèlèla.

n balimamusow, a' ye wali denw
dègèdègè. mögò o mögò, n'i y'a
ye, dò woloden don. a' kana wali
denw jè dumuni na dè.

nin y'a kènèkan ta ye. alikiyama
jò ta ka jugu nin ye. Bakayi Balo

kuma kòròma

mögò sugu-ye naani ye : mögò cè
nyuman, cè nyuman. mögò cè jugu,
cè nyuman. mögò cè nyuman, cè
jugu. mögò cè jugu, cè jugu.

o kòrò ye mun ye ?

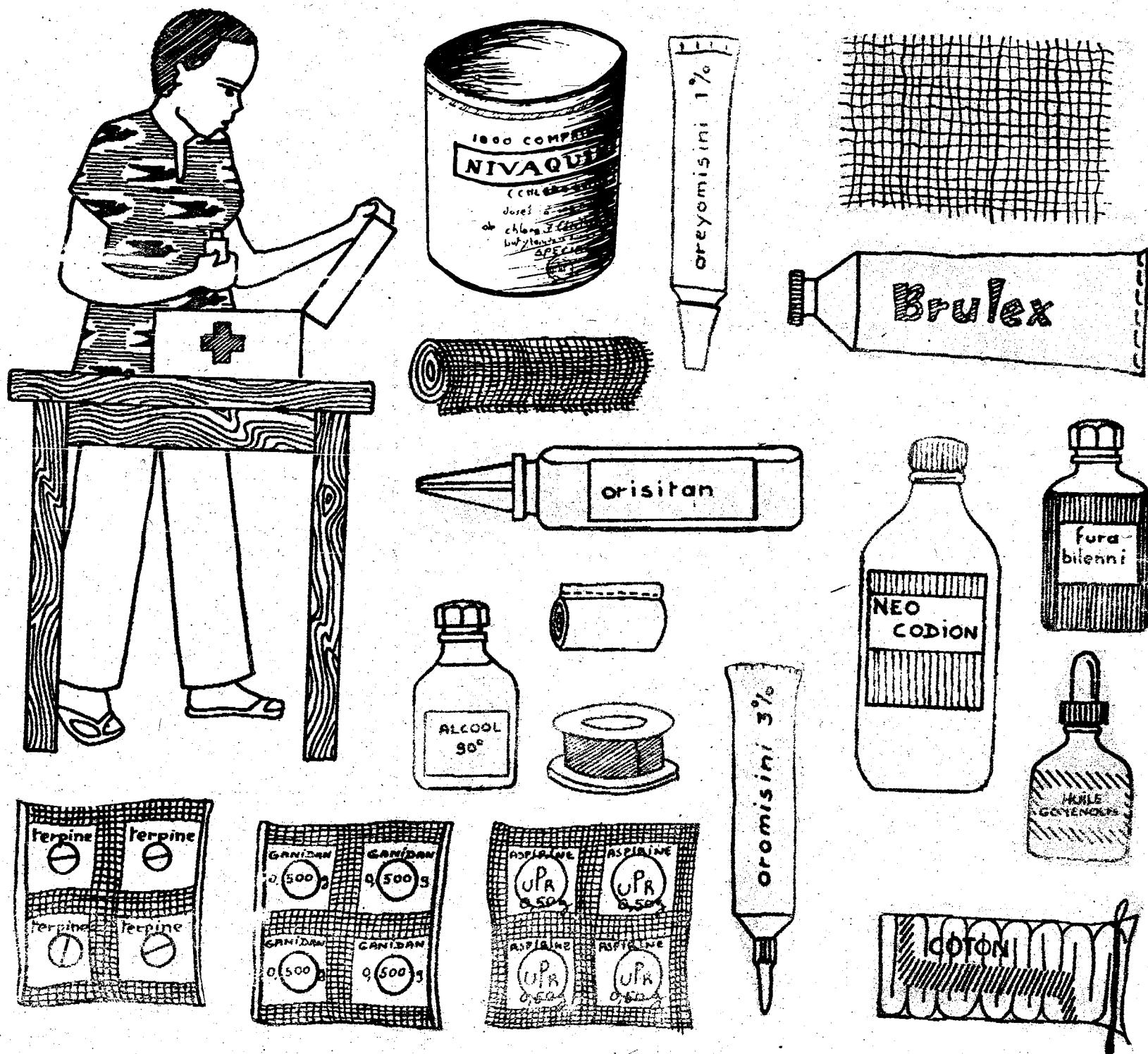
Sanbu Sidibe, Joyila

san fè filèlaw bè san fè filè la,
dugu ma filèlaw bè dugu ma filè la,
benbere bè k'u bée faga.

furakèsulabaara sariyaw

kuma dò bôra kibaru nimòrò 56 kònò, ko : "nin ye wale kura dò ye Mali kònò : Nosonbugu dugu kònò, fura kèsu dira mògò 19 ma. o mògòw ye balikukalandenw de ye. u ye dògòtòroya kè cogo kalan bamanan kan na. o kalan kèra sañ 1976, k'a ta awirili kalo tile 14 la, fo a tile 26 don." kabini o ko in kèra, san duuru tèmèna. o san duuru kònò; fura kèsu caman dira balikukalanden kalannenw ma, Mali yòrò caman na.

o fura kèsu caya de y'a jira ko, ni mògò b'a fè, o ko in ka sira sòrò ka nyè, fo sariyaw de ka sigi. o fura kèsu baara kè cogo la, o sariyaw misali dò filè nin ye, ka bò Kucala :

furakèsulabaara sariyaw

furakèsulabaara sariyaw filè nin ye :

1. fura kèsu sòngò ni fura kun fòlòw sòngò bè bò foroba tòn wari kèsu la.

2. dugu mògòw ka kan ka bèn fura feere yòrò ni fura feere waati la.

fura feere kè tuma nyuman ye sògòma joona ye. o kè kun ye, yaasa dògòtòrò bè se k'i nyèsin a ka tilebaara tòw ma.

3. tile kònòna la, dugu dògòtòrò bè se ka wele bana baralenw kun na, i n'a fò, joginni da, tasuma jeni da, ani fèn wèrèw.

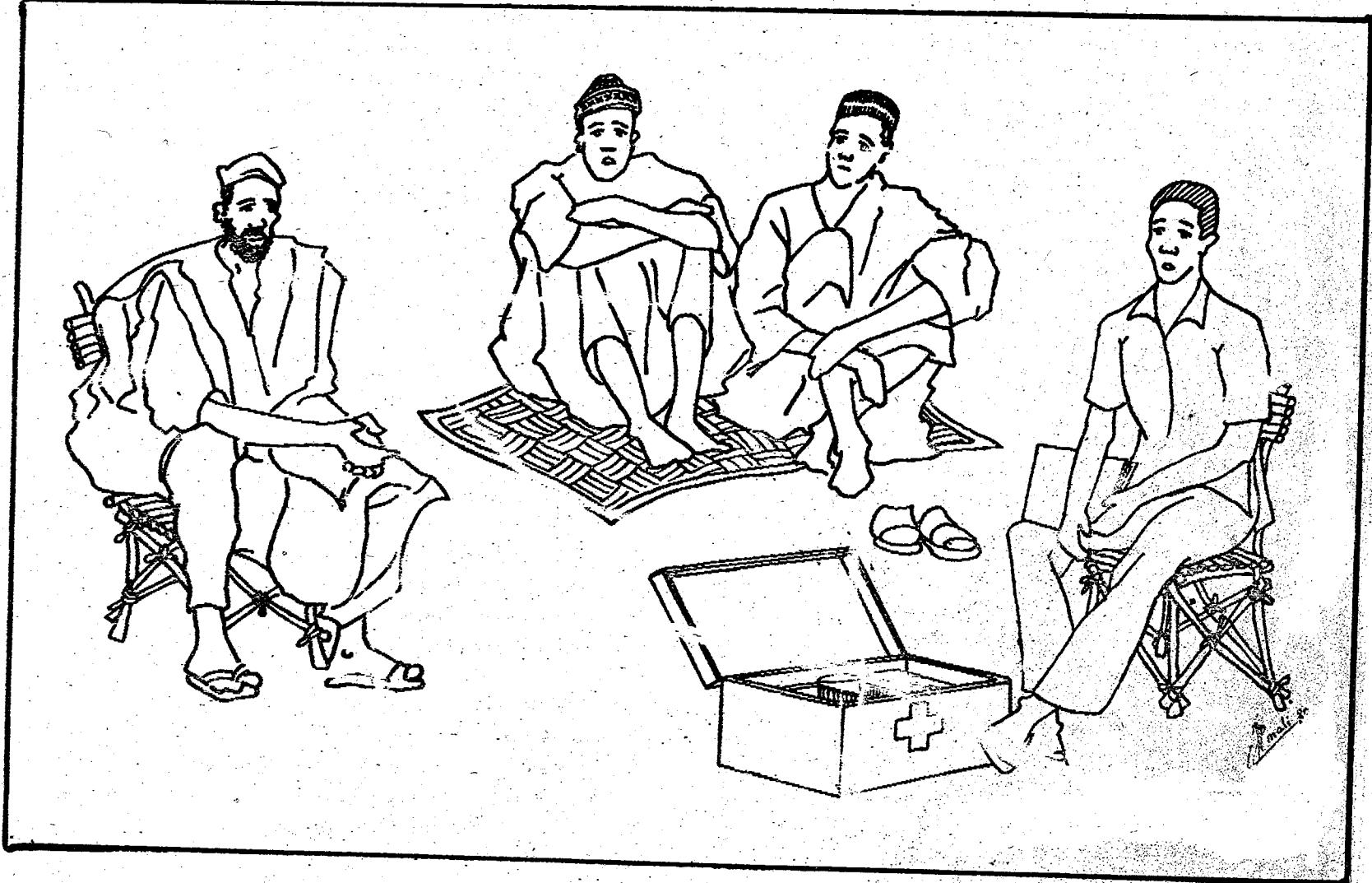
4. dugu dògòtòrò man kan ka yaala yaala ni furaw ye a kun. a man kan fana k'u feere tuma bée. bawo, fura bè se ka nògòd, wali ka tunun. a wari fana bè se ka tunun. fura nògòlenw man kan ka feere : n'a nògòra, a bè i komi pòsòni.

5. mura fura wali tulodimi fura bara kelen mumè bè se ka feere, n'a y'a sòrò, a nyògònnà caman bè fura kèsu kònò. nka, n'a man ca, dògòtòrò ka kan k'a feere dòonin dòonin, yaasa ka mògòw kelen kelen furakè.

6. fura feerelen bée ka kan ka sèbèn furakèli sèbèn kan. dògòkun o dògòkun, dògòtòrò ka kan k'a ka kèsu kònò wari lajè, n'a y'a sòrò, o ni sèbèn kònò wari hakè sèbènnenw bè nyògàn ta.

7. kalo o kalo, dògòtòrò bè jate bò foroba tòn nyémò-gòw nyè na. a b'a ka o kalo fura santaw dantigè olu bée lajèlen nyè na. o fura kuraw wari bè bò dògòtòrò karfura fòlò feerelenw sòngò la. wari dan ye. bò ko ke-len ye foroba tòn kèsuba kònò.

kalo o kalo, wari sòròlen bè sèbèn dògòtòrò ka kèsu kaye kònò, o bè sèbèn dontaw la. ni wari min bòra ka fura kuraw san, o bè sèbèn bòtaw la.

tayiru banbera ka maana bitòn kulubali ka masala

sani ka kolon na, o y'a sòrò,
feere tun bë kè bélèkisè de la,
bélèkisè jèman don, ko "babèlè".
sani ka babèlèkisè na,
sanni ni feere tun bë kè mun na ?
feere tun bë kè
fòlò-fòlò mògòkòròbaw fè falen de la.
ni nyò b'i fè,
i bë taa ka taa a falen nòndigi fè.
ni jègè b'i fè,
i bë taa ka taa a falen nyòtigi fè.
dinyè feere fòlò-fòlò-fòlò de tun ye falen ye.
o y'a sòrò, wari tè yen, kolon tè yen.
bélèkisè in de nana da falen kan.

an ka cèkòròbaw tun bë wuli yan,
ka taa Saralon jamana na,
u bë taa dankan daw fè, kògòji daw fè,
u bë kolonkisè in ye yen,
nyèci t'a la olu ye,
cèkòròbaw tun bë sòrò,
k'a nèmènèmènin ta, ka na n'a ye.
kolon ye mun ye ? sariya ye mun ye ?
mògòw bëenna min kan.
u bëenna o kan ko :
- wa, k'an ka bélèkisè bila,
k'an ka feere kè nin na.
feere tun bë kè o kolon de la,
ka sòrò, ka laban,
ka na ni nansaraw ka wari ye.

wari nana o la sa,
bankiden seleke naani,
tan-n-ju-la ni kaso la bila,
madamumuso furu nafolo,
a parila Pari,
k'a daga Dakaru,
k'a kuma Bamakò,
k'a nyònò jìgin Nyònò.
a nana minkè,
an ka cèkòròbaw ko "dalasi",
ko anw t'a fògò dòn.
tubabuw sira an ka mògòkòròbaw da la,
fo ka dugu jè.

o tuma na sa,
Bitòn Kulubali, maa-faa-donso sòròla,

ka laban sa,
n'a sigilen tora o la,
kolon bë jèrè ka na.
dugunin filè an kérè fè,
u b'a fò a ma ko "Faa ka tomon".
Faabugu Bina de tun bë yen, ko Faabugu,
Faabugu Bina de tun ye cè gana ye Bitòn tile la.
Faabugu Bina ko :

- heyi,
cèkòròbaw tè tulon kè o tulon kè laban,
i ta kun fòlò kè kélè ye.
o mana kè, fara bë kè i la.
hali kélè mana bò a la, i tè jalaki sòrò.
nka, n'e ye tulon diya denmisènw na,
ka tila, k'i foosi ka bò u kòrò,
u n'a fò : ayiwa, kaarisa,
kabini a ko ju bò tuma,
i yèrè tun y'a dòn dè.
a ko :
nin kolon ko min dabòlen filè nin ye,
kolon tan tan k'o jèrè bada,
ka t'o di ba Sunu ma Sekòrò,
nin bë kè laada ye an bolo yan,
a tè se ka yèlèma.
ne kòni Bina t'a sara nyinan.

u taara,
ka t'o fò Bitòn Kulubali ye Sekòrò,
ko : wa, ko : Faabugu Bina ko
k'ale tè kolon sara.

o tuma, n'u nana,
ka na nyògòn lajèrè o la,
ko : - wa, baasi tè.
Bitòn Kulubali sigira tòn na,
an ka taa tòn nyènajè la,
tòn nyènajè sera.
bamananw y'u jèrè,
u taara tòn nyènajè la
Sekòrò balansanba in kòrò.

o tuma na, n'u nana,
ka na nyògòn koori,
Bitòn yèrè y'a ye, wuladayan fan sera,
fanga ye dili saran ka ban,
a ka fèn tè fèn kè a la tugun.

tayiru banbera ka maana bitòn kulubali ka masala

jè kèra jèma kan min ma,
a y'a dòn,
n'a ye fèn kè, min ka girin o ma,
foyi tè se k'a bò a nò na tugun.

a ye cèkôrðba kèmè bìri,
ka tègè ci kèmè nyè kan.
cèkôrðba kèmè birilen,
n'ta bè ka tègè ci-ci u tulo kôrð,
a bè ka cèkôrðba kèmè bila,
olu bée ka tègè ci nyôgðon tulo kôrð.
a kelen bè ka juru don kèmè kan na,
k'olu mana taa, k'u na so mògðow fo.
bamanan birilen tègè kan gannen,
u kán bè ko "shya",
ko : - ce na kè,
k' : anw ka bi tòn farinyana dèrè,
k' : an ka bi tòn farinyana dèrè.
bunadamaden de k'o ma ko "Bitòn".
n'o tè, Bitòn yèrè t'a tògð ye,
a tògð de ye ko "Mamari".

○
○

Faabugu Bina ko ale tè kolon ko in na tugun,
a ko : - sabu dun, kolon ko in ye fèn ye,
a bèna kè laada ye jamana in kan yan,
a tèna dabila tugun dè.
Bitòn sôrðla ka mògð bila,
ka taa Faabugu Bina kama Faabugu,
ko : - Bina, ko : kuma min fôra,
i ka fôlen don wa,
i ka fôlen tè ?
a ko : - n ka fôlen don dèrè.
u ko : - ni laada o laada sigira,
n'a ye san dèbè bò,
mògð kelen o mògð kelen, n'e y'o wuli,
i n'o ko ye i yèrè la.
nyamakalaw minnu taara, u ko : - Bina.
a ko : - naamu.
u ko : - an bè kankari kelen da i ye,
anw ka nyamakalaya kuma na.
nabila Musa yarasulilahi nana,
ko ala ka bonya saba d'a ma.
ala ye saba wèrè fara a kan,
k'a kè wòorð ye, k'a d'a ma.
a ko : ala, n nana, i ka n kè fonisire ye.
ala ko : a fò, n k'i kè fèntigi ye,
faantan tè se ka fonisireya kè.

a ko : ala, n nana, i ka n kè cè farin ye.
a ko : a fò, n ka jama d'i ma,
a ko : mògð kelen man farin.
a ko : ala.
a ko : naamu.
a ko : n nana, i ka n kè sabalibaga ye.
a ko : a fò, n ka jènyògðon nyuman d'i ma,
mògð mana sabali o sabali,
n'i jènyògðon ma nyè,
i ka sabali tè se ka mago si nyè.
jama mana bèn fèn kelen min ma,
a ko : mògð ka kan k'i hakili lajigin o fè.
Faabugu Bina banna nin ma.
u k' : - o tuma na, baasi tè,
a' ye fò an ka dabali siri.

○
○

dinyè bèe lajèrèlen farala nyôgðon kan,
ka Faabugu Bina kelen kèle,
Faabugu Bina kelen.
tuma min na, u sôrðla, ka laban,
k'a ka jama kulu minè, ka na n'u ye Segu,
k'u kun di, ka tulu mu u la,
ko tòn ye ninnu minè, k'olu ye tòn ka jònw ye.
tòn ye mògð min minè, o ye tòn ka jòn de ye,
ko ninnu tògð ye ko "tòn ka jònw".
o de kèra ko "tòn jònw".

○
○

o tuma na, kolon ko in tora ten.
a ma kè laada ye, k'a fò, a dabilara.
a kèra diyagoya ye an kun na ko "disòngð".
o tun bè kani,
ka di jamana masakè bèe lajèrèlen ma,
masakè bèe lajèrèlen tun b'a dun.
jamana nana yèlèma,
a bòra disòngð na, ka na kè nisòngð ye.
an bè lènpo min sara,
a jujòn de ye,
Bitòn ba ye bonya min kè hòrðnw ye,
n'u ye bonya kòmasegin ni kolon tan tan ye.
a jujòn de y'o ye,
a ma jujòn fèn wèrè kan,
masakè wèrè si m'a jujòn.
o tuma na, Bitòn Kulubali b'a ka wolo kan,
a ka kibaru bonyana, a ka kibaru bonyana.

ka bò kucala: kòori furakèli

an bè don min na i ko bi, sènèkèla bè baara caman kè, yaasa ka dò fara a ka sòrò kan, i n'a fò :

- sani a ka siw dan, a b'u furakè,
- ni kòori sun yé kundama sòrò, a b'a furakè,
- a bè bin fagalán kè a ka foro la,
- ni sumanw tigèra, a bè fura kè u lamara yòrò la.

nin baara bèe ka nyi. nka, an lamininen don fèn

caman na, a kèra nimafèn ye, a kèra jiri ye, fura nin-nu bè se ka kè baasi ye olu ma, k'a sòrò, an m'a dabò a kama. o misali dama dòw filè nin ye :

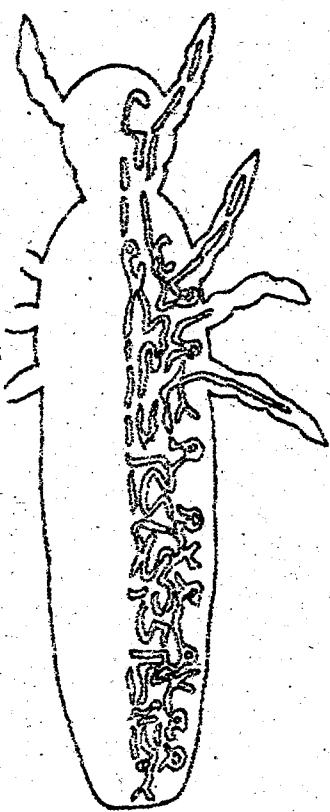
- kòori pòsòni bè se ka kòori furakèla tòorò, n'a m'a jan to a yèrè la.
- ni furakèli kèra k'a dama tèmè, o bè se k'an ka sè-nèfènw jeni.

nin misaliw b'a jira ko furakè cogo bè se ka dò bò a nafa la.

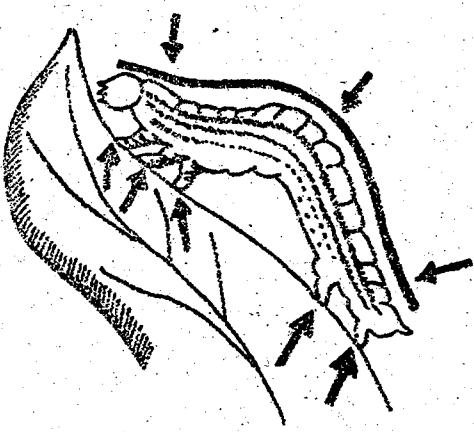
furaji don cogo fèn nyènamaw farisogo la

furaji don cogo ka ca fèn nyènamaw la :

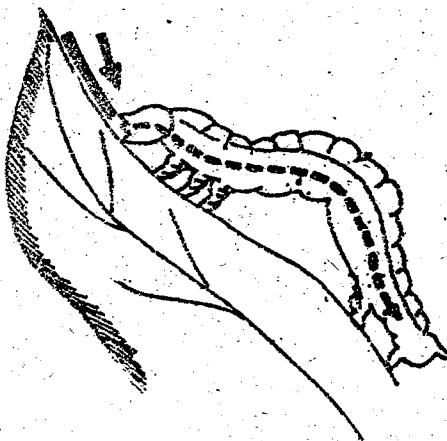
- ntumu bè ninakili wo minnu fè, olu bilalen bè a farisogo la. ni furaji donna o wow fè, a bè ntumu farisogo kònòna sòrò.

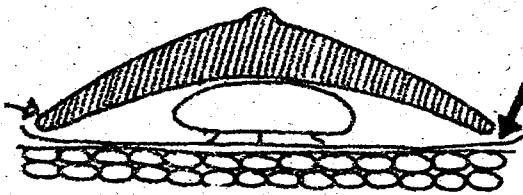
- furaji bè nòrò farisogo la, o b'a don diya kònòna la.

- ntumu dòw balo ye kòori fura ye. furakèli sen fè, furaji bè don kòori fura kònò. ni ntumu y'o dun; furaji bè se a kònò.

- ntumu den dòw bè foroko kònò. furaji bè don o finyè don wow fè.

- hali ni silèpita ntumu den bè fura kònò, furaji bè don kòori fura kònò, k'a sòrò.

ka bò kucala : kòori furakèli

sènèkèla caman y'a kòlòsi ko i
bè mèen furakèli la, k'a sòrò, fèn
nyènama caman ma dege pòsòni na.
nka, don dò la, u bè bala ka caya.

misali dama dòw b'a to, n'an b'o
waleya faamu.

○ ○

a kèra jiri ye, a kèra bagan ye,
a kèra mògò ye, dugukolo kò kan
fèn wè kelen ye, u tè kow kun co-
goya kelen na : kaba si telimanw bè
yen (i n'a fò zangerini), kaba si su-
mamanw bè yen (i n'a fò zanbilara
cèmancè). sunògò bana tè kun gon-
gan janw na, a tè fosi kè mèrè ku-
runin na.

ó hukumu kòndò, n'an bè furakèli
la, an bè fèn nyènama caman faga.

nka, dama dòw bè se ka pòsòni-kun.
n'o fèn nyènama dama dò bugunna,
don dò, pòsòni tè fosi nyè. o de ko-
sòn, pòsòni suguya ka ca.

○
○ ○

a kèra jiri ye, a kèra bagan ye,
dugukolo kò kan fèn wè cogo bè ka
yèlèma yèlèma tuma bée : an yèrè
b'a dòn ko n'an ye ntura nyuman ni
misimusò nyuman magèrè nyògòn na,
n'u bangerà, a ka ca a la, misiden
nyuman de bè sòrò, n'o kèra ko ca-
man, an ka misi si bè fisaya ka taa
a fè. an b'a dòn fana ko so fanga
ka bon, nka fali ni ka bon ni so ye.
n'an b'a fè ka bagan sòrò, min ka
bon, i n'a fò so, n'a ni ka bon, i
n'a fò fali, an bè so ni fali magèrè
nyògòn na. ni olu bangerà, an bè
sofali, walima faliba sòrò.

a bè cogo min na, nyènama fèn wè
fana bè yèlèma yèlèma, ka cogo dò
sòrò, min bè kè sababu ye, u bè kisi
pòsòni baga ma. n'o kèra, pòsòni tè
se u la belen, awa, kuma tè u bònnawàma.
o cogo dama dòw filè :

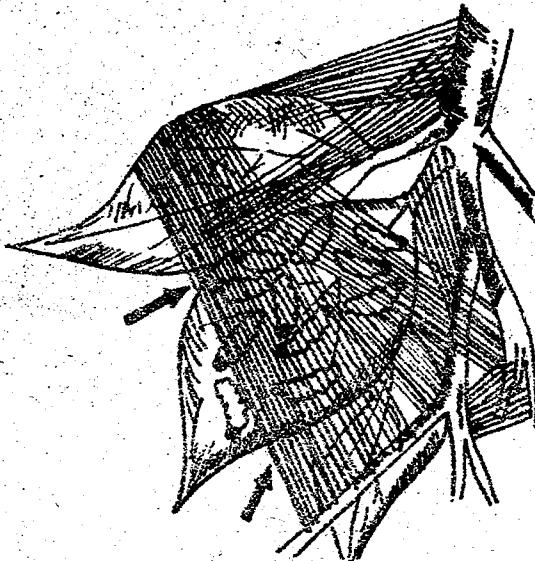
- kaman maganman min b'u kaman
gèlèman jukòrò, n'o bonyana, o bè
kè sababu ye k'u farisogo tanga pò-
sòni ma.

- ji suguya dò bè bò fèn nyènamaw
farisogo la, o ji bè se ka pòsòni ba-
ga ban. ni minnu sera k'o ji caman
bò, a ka ca a la, pòsòni tè digi olu
la.

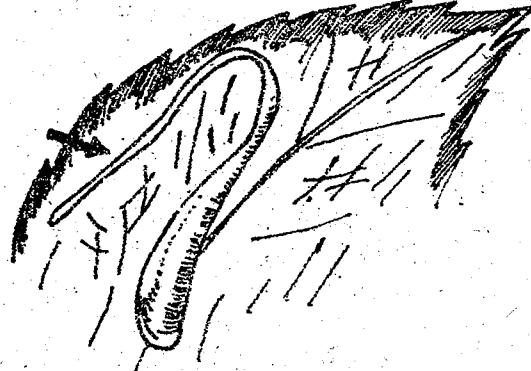
- fèn nyènama dòw bè se ka sawura
wèrè ta, ni ko bëna u sòrò : dò bè
se ka fara u tòrò waati janya kan,
walima dò bè se ka fara u yèlèma
yèlèma cogo waati janya kan, sani
u ka fèn nyènama sawura ta.

fèn nyènamaw dege cogo pòsòni na

- ntalon de kèlen bè ka ntumu den dòw lakana. nka,
furaji bè don o fè, k'u sòrò.

- hali ni ntumu den dogolen bè kòori fura kòndò, furaji
b'a sòrò.

— ka bò kucalala: kòori furakèli —

sababu min b'a to, fèn nyènamaw bè dege pòsòni na :

fèn nyènamaw bè dege dòonin dòonin pòsòni na.
minnu dege ka teli, o ye :

- minnu bè bugun joona, i n'a fò, tèrèw n'a nyôgônnaw (tèrè kelen bè se ka fan 6 000 wali fan 12 000 da), ani dimôgôw n'a nyôgônnaw (dimôgô bugun ka teli, awa, a ka nyènamaya ka surun).
- minnu dan cogo yèrè b'u tanga pòsòni na, i n'a fò :
  - . minnu ka dôgô, fo furaji bè se ka tèmè u kan,
  - . funteni wali nènè tè fèn kè minnu na,
  - . minnu bè bô jiri wèrèw la, nka n'u bè se ka sòrô an ka sènèfènw na, i ko banangômè,
  - . minnu bè fara kè k'u dénw lamini.

an yèrè fana bè se ka kè sababu ye ka fèn nyènamaw dege pòsòni na. o bè kè, n'an filila, wali ni pòsòni ma a hakè fôlen bò : pòsòni bè se fèn nyènamaw ma, a dun tèna se k'u faga. fèn nyènamaw bè dege o la dòonin dòonin, fo ka se ka pòsòni in kun.

n'an ye furakèli kè k'a dama tèmè, o fana man nyî. bâwo, o bè se ka baasi kè furakèlila ma, o bè se ka kè baasi ye sènèfènw ma, o musaka fana ka bon n'a nafa ye.

Mamadu Yusufu Sise ani Zan Piyèri Dèrilòn

— jan to yèrè la kòrò ko ka nyi —

an bè bibi min na, bana ka ca Mali jamana kònò, u bè ka mògò caman tðorò. o kosòn, balikukalan-soba mògòw ye kitabunin fila dilan bamanan kan na, k'u kònò kumaw nyèsin banaw ma, bana minnu ka teli ka mògò minè Mali duguw kònò.

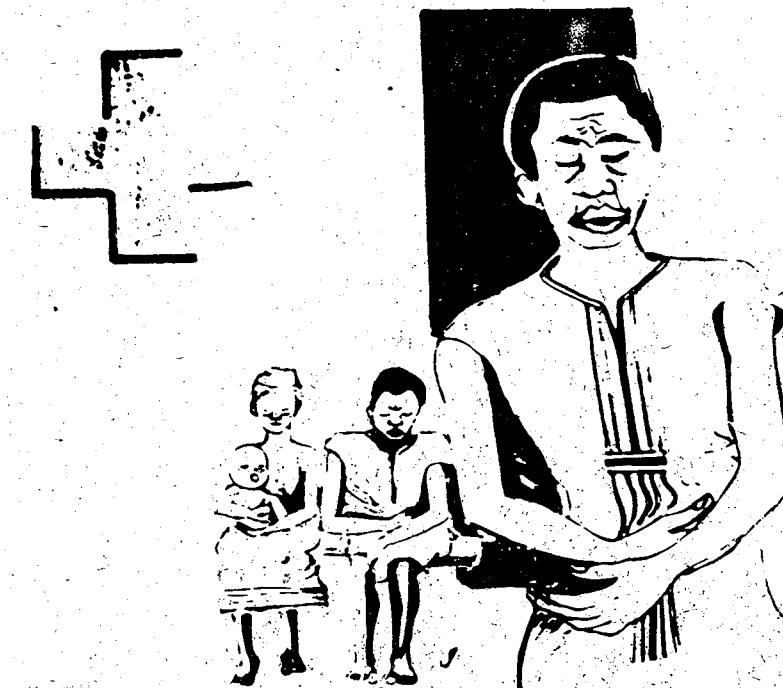
o kitabunin fila in' na, kelen bè kunnafoni di bana dòw kan, minnu bè Mali kònò, ka caya : kònòboli ni tògôtôgônin, suma, kònò, joli, jaoyi, finyèbanaw, nyèdimi. a bè tuguci jòyòròba fana jira.

dò kelen bè kunnafoni di bana juguba saba kan : mara, nyègènèbilenkè, kaliyaw.

o kitabu fila bè se ka sòrô yòrò min, o ye :

balikukalansoba
B.P. 62
Bamakò

walima, i b'a nyini balikukalan nyèmôgô fè, min sigilen bè i ka kubeda yòrò la.

**bana minnu ka teli
ka mògò minè
Mali duguw kònò**